

İki Çınar Bir Eser: İlahi Aşk

MUALLA YILDIZ

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türkiye
Ankara University, Faculty of Theology, Türkiye
muallayildiz@ankara.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-2544-062X>

KÜBRA TÜRKMEN

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye
Ankara University, Graduate School of Social Sciences, Türkiye
kubraaslanturkmen@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0001-5970-0552>

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin iki çınarının buluştuğu Beyza Bilgin (Düşüngen) tarafından hazırlanan mezuniyet tezinde, danışman Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen tarafından yazılmış şöyle bir not yer almaktadır: “Tezin hazırlanmasında gösterilen dikkat ve itinaı yakından takip etmişim. Okudum ve çok iyi buldum. 29.06.1960”.

Beyza Bilgin (Düşüngen), 1935 yılında İzmir’de dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini Bandırma, Karabük, İstanbul ve Eskişehir’deki okullarda tamamlamıştır. 1955 yılında Ankara Üniversitesi Yüksek Kimya Mühendisliği bölümüne kayıt yaptırdıktan sonra, İlahiyat Fakültesinde okumak istediğine karar vererek 1956 yılından itibaren eğitim hayatına Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde devam etmiştir. 1960 yılında Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen danışmanlığında hazırladığı “İlahi Aşk” teziyle Fakülteden mezun olmuştur. 1965 yılında ise Din Psikolojisi ve Pedagoji bölümünde asistan olarak göreve başlamıştır. Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen danışmanlığında doktora yapmaya başlamış; Egemen’in vefatı nedeni ile “İslam’da Eğitimin Temeli Olarak Sevgi” adlı doktora tezini, 1970’te Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken ile tamamlamıştır. 1979 yılında “Türkiye’de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri” adlı çalışması ile doçent, 1988 yılında “Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi” adlı çalışması ile profesör unvanı almıştır. Türkiye’nin ilk Din

Eğitimi profesörü olmuştur. 19 Kasım 2024'te Ankara'da vefat etmiştir.¹

“İlahi Aşk” başlıklı eserin danışmanı olan Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen, 1908 yılında Kuzey Makedonya Cumhuriyeti sınırlarında bulunan Radovişe beldesinde dünyaya gelmiştir. İzmir İli Karşıyaka ilçesi nüfusuna kayıtlı olup lisans eğitimini “Ahlaki Duygunun Tetkiki” başlıklı tezi ile 1933'te Frankfurt Pedagoji Akademisi'nde tamamlamıştır.² Egemen, doktora eğitimini Ludwig Üniversitesi'nde “Türk Eğitiminin Türk Ulusundaki Temelleri” adlı tezi ile 23 Haziran 1937'de tamamlamıştır.³ Bedi Ziya Egemen'in bir ulusun varlığını sürdürebilmesinin temelinde; hukuk, sanat, edebiyat ve eğitim alanında kendi değerleri üzerinden bir sistem geliştirebilmesi ve bu sistemi gençlere benimsetebilmesi olduğunu sıklıkla vurguladığı doktora tezi, Türk Millî Eğitimi hakkındaki muhtemelen ilk incelemedir. Egemen, 24 Kasım 1942 yılında “Yeni Bir Terbiye İlminin İmkân ve Hudutları” başlıklı doçentlik tezi ve “Bugünkü Okulda Ahlak Eğitiminin Şartları” başlıklı sözlü sunumu ile doçentliğe hak kazanmıştır. 31 Aralık 1942'de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Pedagoji Bölümü doçentliğine atanmış, buradaki görevini on yıla yakın bir süre devam ettirmiştir. 23 Mayıs 1950'de görevlendirme ile Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde ders vermeye başlamıştır.⁴ Fakültenin Din Psikolojisi ve Pedagoji Bölümü'ne 6 Nisan 1953'te profesör olarak atanmıştır. Egemen, 59 yaşında iken 1 Temmuz 1967'de yüksek tansiyon hastalığı nedeniyle vefat etmiştir.⁵ Bedi Ziya Egemen, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Din Psikolojisi profesörü olarak kayıtlara geçmiştir.⁶

Beyza Bilgin (Düşüngen), tezin önsözünde; “Allah aşkı” kelimesinin anlamını çocukluktan itibaren merak ettiğini, ne demek olduğunu sorduğunda; “çok büyük yemin, geri çevrilemeyecek olan bir istek” olarak aldığı yanıtların kendisi için yeterli olmadığını ve bu merakının kendisini bu tezi yapmaya yönelttiğini anlatmıştır. İlahiyat Fakültesi 3. sınıf öğrencisi iken, Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen'in derste “camii unsurlarının psikolojisi”nden bahsetmesi çok ilgisini çekmiş ve kendisinden bitirme tezi konusu istemiştir. Bir hafta sonra Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen kendisine “ilahi

¹ Recai Doğan, “Prof. Dr. Beyza Bilgin ve Din Eğitimine Katkıları,” 27-50.

² Bedi Ziya Egemen'e ait Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bulunan özlük dosyası.

³ Bedi Ziya, “Grundlegung Einer Türkischen Erziehung Aus Türkischem Volkstum,” (doktora tezi), 1-82.

⁴ Rifat Misir, “Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Kurucularından Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen,” 255-276.

⁵ Egemen, Özlük dosyası.

⁶ Mustafa Koç, “Türk Din Psikolojisinin Kurucusu: Bedi Ziya Egemen Üzerine Biyografik Bir Araştırma,” 155-209.

aşk” konusunu önerdiğinde Bilgin (Düşüngen), zihninde bir aydınlanma hissetmiş ve hemen çalışmaya başlamıştır. Bilgin (Düşüngen), tezinin önsözünde sınırlı bir süre içerisinde elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığını, fakat çalışmasını tam olarak tamamlanmış görmediğini belirtmiştir.⁷

Bilgin (Düşüngen), tezinde Allah aşkı ile İslamiyet’in özü olan sırat-ı müstakimden (dosdoğru yoldan) kastedilenin aynı olduğu düşüncesine ulaşmıştır. Bilgin (Düşüngen)’e göre; Allah’a aşk ile bağlanan bir kimsenin, Allah’ın gösterdiği yoldan ayrılması mümkün değildir. Kendi ifadesiyle: “Doğru yolda olan kişi ise zaten Allah yolunda demektir”. Tezde, Allah’a duyulan her aşkın aynı olmadığı da açıklanmıştır. Kişi Allah’ı ulaştığı nimetler için ve maddi beklentileri için seviyor, yaratılmış her şeyin üzerinde tutmuyor, gönülden sevmiyor, Allah’ın koyduğu ölçüden uzaklaşıyor, yaptığı her işi Allah için yapmıyor ise bu aşk; eksik olarak nitelendirilmiştir. Bir kişinin eylemlerinin nedeni Allah aşkı ise, Allah Zatı için ve O nihayetsiz iyi ve sevimliye layık olduğu için seviyor, yaratılmış her şeyin üzerinde tutuyor, daima bilinçli bir şekilde Allah’a yöneliyor, O’nu canı gönülden seviyor, Allah’ın varlığını derinden ve huzur verici bir şekilde hissediyor, Allah’ın koyduğu ölçüye uyuyor ise bu aşk; mükemmel olarak nitelendirilmiştir.

Bilgin (Düşüngen); Scheller, Th. Schroeder, Starbuck, Freud, Maury’nin düşüncelerine ilişkin değerlendirmeler yapmış; bireyin manevi doğasında bulunan Yüce bir varlığa inanma eğiliminin bir inanca dönüşmesine durumuna ilişkin görüşlerini yazmıştır. Kötülük problemlerine ilişkin değerlendirmelere ve Tanrı’nın varlığının ispatı ile ilgili delillere sıklıkla atıf yapmıştır. Bilgin (Düşüngen), insanın aklıyla Yüce Yaradan’ı bulabileceğini ve zorlukların kişiyi inancından vazgeçiremeyeceğini savunmuştur. Felsefe, Kelam ve Tasavvuf alanlarında ilahi aşkın nasıl da birbirinden farklı açıklandığını yansız bir şekilde vermiş; özellikle Tasavvuf alanındaki açıklamalarda çok sık şiirlere yer vererek çalışmaya duyuşsal bir boyut katmıştır. Kaynakça bölümünde Türkçe, İngilizce ve Almanca eserlere yer vermiştir. İlahi aşk konusunda; Yunan filozoflarından Anadolu erenlerine kadar birbirinden çok farklı kültürlerden gelen düşünürlerin fikirlerini tarafsız bir yaklaşımla sunmuştur.

Bilgin (Düşüngen), tezde ilahi aşk ile ilgili; aşkın kaynağı, nedeni, etkisi, sürekliliği, bilinçliliği, konumu, hissettirdikleri, yansımaları, ahengi, düzeyleri, yaşanması, doğallığı, karşılıklılığı ve sağlamlığı gibi noktalara değinmiştir.

⁷ Düşüngen, “İlahi Aşk,” Önsöz.

Ayrıca Bilgin (Düşüngen)'in doktora tezinin adının “İslam’da Eğitimin Temeli Olarak Sevgi” olduğu düşünüldüğünde, lisans tezinin sonraki bilimsel çalışmalarında etkisini sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Tezin danışmanı olan Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen'in eserleri arasında “Garp ve Şark Divanı” ve “Hikmetnâme,” “Hikmetnâmeden Örnekler”⁸ başlıklı eserlerin yer alması; kendisinin tezin içeriğinin belirlenmesinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin iki çınarı olan Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen ve Prof. Dr. Beyza Bilgin'in emeği ile ortaya çıkan bu çalışmanın, insanın manevi özgürlüğünü kazanabilmesi için Allah ile olan sevgi dolu bağı işaret etmiş olması oldukça anlamlı ve ilham vericidir.

KAYNAKÇA

- Doğan, Recai. “Prof. Dr. Beyza Bilgin ve Din Eğitimine Katkıları. Dini Araştırmalar.” *Dini Araştırmalar Dergisi Din Eğitimi: Beyza Bilgin Özel Sayısı* 23:58 (2020): 27-50.
- Düşüngen, Beyza. “İlahi Aşk.” Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara, 1960.
- (Egemen), Bedi Ziya. “Grundlegung Einer Türkischen Erziehung Aus Türkischem Volkstum.” Doktora Tezi, Ludwig Üniversitesi, Giessen, 1937.
- Koç, Mustafa. “Türk Din Psikolojisinin Kurucusu: Bedi Ziya Egemen Üzerine Biyografik Bir Araştırma.” *Türk Din Psikolojisi Dergisi* 4 (2021): 155-209.
- Miser, Rıfat. “Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Kurucularından Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen.” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 50: 2 (2017): 255-276.
- Özlük dosyası: Bedi Ziya Egemen'e ait Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bulunan özlük dosyası.

⁸ Egemen, Özlük dosyası.